

PREFACE

This is the Nepali translation of the Constitution of India. In this edition, the text of the Constitution has been brought up-to-date by incorporating therein all the amendments up to and including the Constitution (Seventy-eighth Amendment) Act, 1995.

2. The work relating to the printing of Nepali version of the Constitution was entrusted to the Government of West Bengal. We are thankful to the office of the Official Language Branch (Nepali), Government of West Bengal and the Advisory Committee (Nepali), Government of West Bengal for timely production of the present text.

Dr. Raghbir Singh

Secretary to the Government of India

New Delhi,
The 3rd December, 1999

प्राक्कथन

भारतको संविधानको यो नेपाली अनुवाद हो। यस संस्करणमा भारतका संविधानको पाठलाई संविधान (अठ्ठात्तरौं संशोधन) अधिनियम, १९९५ सहित सम्पूर्ण संशोधनहरूलाई सम्मिलित गरेर अद्यावधिक गरिएको छ।

२. संविधानको नेपाली अनुवादको मुद्रण सम्बन्धी कार्य पश्चिम बंगाल सरकारलाई जिम्मा दिइएको छ। पश्चिम बंगाल सरकारको सरकारी भाषा शाखा (नेपाली) को कार्यालय अनि परामर्शदाता समिति (नेपाली) पश्चिम बंगाल सरकार प्रति समयमै प्रस्तुत पाठ निकाल्न सकेको खण्डमा हामी धन्यवाद दिन्छौं।

नयाँ दिल्ली,
३ दिसम्बर, १९९९

डा. रघबीर सिंह
सचिव
भारत सरकार

भारतको संविधान

विषय-सूची

उद्देशिका

अनुच्छेद

पृष्ठ

भाग १

संघ अनि यसको राज्यक्षेत्र

१.	संघको नाम अनि राज्यक्षेत्र	१
२.	नयाँ राज्यको प्रवेश वा स्थापना	१
२क.	[निरसित]	१
३.	नयाँ राज्यहरूको निर्माण अनि वर्तमान राज्यहरूका क्षेत्रहरू, सीमाहरू अथवा नामहरूमा परिवर्तन	१
४.	पहिलो अनुसूची तथा चौथो अनुसूचीको संशोधन तथा अनुपूरक, आनुषंगिक अनि पारिणामिक विषयहरूका उपबन्ध गर्नको लागि अनुच्छेद २ अनि अनुच्छेद ३ अनुसार बनाइएका विधिहरू	१

भाग २

नागरिकता

५.	संविधानको प्रारम्भमा नागरिकता	३
६.	पाकिस्तानबाट भारतमा प्रव्रजन गर्ने केही व्यक्तिहरूका नागरिकताको अधिकार	३
७.	पाकिस्तानमा प्रव्रजन गर्ने कतिपय व्यक्तिहरूको नागरिकताको अधिकार	३
८.	भारतबाहिर बसोबासो गर्ने भारतीय मूलका केही व्यक्तिहरूका नागरिकताको अधिकार	३
९.	विदेशी राज्यको नागरिकता स्वेच्छाले प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरूका नागरिकता नहुनु	३
१०.	नागरिकताको अधिकारहरू बनाई राख्नु	४
११.	संसद्द्वारा नागरिकताका अधिकारका विधिद्वारा विनियमन गर्नु	४

भाग ३

मौलिक अधिकार

साधारण

१२.	परिभाषा	५
१३.	मौलिक अधिकारहरूदेखि असंगत अथवा त्यसको अल्पीकरण गर्ने विधिहरू	५

अनुच्छेद

पृष्ठ

समानताको अधिकार

१४.	विधिको सामु समानता	५
१५.	धर्म, मूलवंश, जाति, लिंग अथवा जन्मस्थानको आधारमा विभेद गर्नु निषेध	५
१६.	लोक नियोजनको विषयमा अवसरको समानता	५
१७.	अस्पृश्यताको अन्त	६
१८.	उपाधिहरूको अन्त	६

स्वतन्त्रताको अधिकार

१९.	वाक् स्वतन्त्रता इत्यादि विषय कतिपय अधिकारहरूका संरक्षण	६
२०.	अपराधहरूको लागि दोषसिद्धिको सम्बन्धमा संरक्षण	७
२१.	प्राण अनि शारीरिक स्वतन्त्रताको संरक्षण	७
२२.	कतिपय अवस्थाहरूमा गिरफ्तारी प्रतिरोधबाट संरक्षण	७

शोषणको विरुद्ध अधिकार

२३.	मानव जातिलाई दुर्व्यापार अनि जबरजस्ती काम लगाउनु निषेध	८
२४.	कारखाना इत्यादिमा बालकहरूलाई काम लगाउन प्रतिबन्ध	८

धर्म स्वतन्त्रताको अधिकार

२५.	अन्तःकरणबाटै धर्मलाई स्वतन्त्र पेशाको रूपमा मान्ने, आचरण र प्रचारको स्वतन्त्रता	८
२६.	धार्मिक कार्यहरू प्रबन्ध गर्ने स्वतन्त्रता	९
२७.	कुनै विशिष्ट धर्म अभिवृद्धि गर्नको लागि खजाना तिर्ने स्वतन्त्रता	९
२८.	कतिपय शिक्षा संस्थाहरूमा धार्मिक शिक्षा अथवा धार्मिक उपासनामा उपस्थित हुनलाई स्वतन्त्रता	९

संस्कृति अनि शिक्षा सम्बन्धी अधिकार

२९.	अल्पसंख्यक वर्गका हितको संरक्षण	९
३०.	शिक्षा संस्थाहरूका स्थापना अनि प्रशासन गर्ने अल्पसंख्यक वर्गका अधिकार	९
३१.	[निरसित]	९

केही विधिहरूको व्यावृत्ति

३१क.	सम्पदाहरू इत्यादिको आर्जनको लागि उपबन्ध गर्ने वाला विधिहरूमा व्यावृत्ति	१०
३१ख.	केही अधिनियमहरू अनि विनियमहरूलाई विधि मान्यकरण	११
३१ग.	केही निर्देशक तत्वहरूलाई प्रभावी गर्ने विधिहरूको व्यावृत्ति	११
३१घ.	[निरसित]	११